

Initiativärende. Kritik mot en förvaltningsrättsfiskal för utformningen av ett beslut att fastställa ett omedelbart omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU

Beslutet i korthet: En förvaltningsrätts beslut med anledning av underställning av en socialnämnds beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU ska ange de skäl som har bestämt utgången. I ett beslut framgick inte rättens bedömning av om det var 2 eller 3 § LVU som tillämpades. Det innebär att de skäl som hade bestämt utgången inte framgick, och den ansvariga domaren får kritik.

Initiativet

Vid *JO Wiklunds* inspektion av Skarpnäcks stadsdelsnämnd i Stockholms kommun i december 2012 uppmärksammades bl.a. följande. I ett beslut att omedelbart omhänderta AA, som var född 1995, med stöd av 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, som ordföranden i Sociala delegationen fattade den 22 januari 2012, framgick det varken av besluts-handlingen eller av utredningen om beslutet grundades på sådana omständigheter som anges i 2 eller 3 § LVU. Efter beslutet placerades AA på Bärby ungdomshem. JO Wiklund fann att det var en brist i handläggningen att grunden för omhändertagandet inte angavs i beslutet (JO:s protokoll den 11 januari 2013 i ärende dnr 6496-2012).

Sedan beslutet om omedelbart omhändertagande av AA hade underställts Förvaltningsrätten i Stockholms prövning beslutade förvaltningsrätten (förvaltningsrättsfiskalen BB) den 30 januari 2012 att fastställa beslutet (mål 1497-12). Det framgick inte av förvaltningsrättens beslut om omhändertagandet grundades på sådana omständigheter som avses i 2 eller 3 § LVU. Jag beslutade därför att ta upp förvaltningsrättens handläggning av underställningen i ett särskilt ärende.

Utredning

Ärendet remitterades till förvaltningsrätten som uppmanades att lämna upplysningar och yttra sig om handläggningen av underställningen i mål 1497-12.

Förvaltningsrätten (dåvarande lagmannen CC) uppgav följande.

Jag har bett domaren i målet, tf. kammarrättsassessor BB, redogöra för handläggningen av underställningen i det aktuella målet. Hon har anfört följande:

Ordföranden i Skarpnäcks stadsdelsnämnd i Stockholms stad beslutade den 22 januari 2012 att med stöd av 6 § LVU omedelbart omhänderta den unge. Beslutet verkställdes samma dag och underställdes förvaltningsrättens prövning den 23 januari 2012.

När beslutet om omedelbart omhändertagande underställts förvaltningsrätten förordnades ett offentligt biträde för den unge. Det offentliga biträdet inkom den 26 januari 2012 med ett yttrande över beslutet om omedelbart omhändertagande. Den unge godtog det underställda beslutet. Förvaltningsrätten fann i beslut den 30 januari 2012 att det var sannolikt att den unge behövde beredas vård med stöd av LVU och att det därmed förelåg förutsättningar för det omedelbara omhändertagandet. Det underställda beslutet fastställdes.

I förvaltningsrättens beslut anges de omständigheter som låg till grund för omhändertagandet. Av socialjourens promemoria framgick att utredning pågick huruvida den unge själv var utsatt för brott. Både den unges och hans föräldrars identitet var oklar. Mot bakgrund av detta var det sannolikt att den unge var i behov av skydd och behövde beredas vård på grund av brister i omsorgen (miljöfallet). Vidare framgick av socialjourens promemoria att den unge begått stöldbrott och vistats i olämplig/riskfylld miljö för en 16-åring. Mot bakgrund av dessa omständigheter var det sannolikt att den unge behövde beredas vård på grund av sitt eget beteende (beteendefallet). Beslutet att fastställa det omedelbara omhändertagandet är utformat enligt på förvaltningsrätten sedvanligt sätt, dvs. utan att uttryckligen ange lagrummet 2 § eller 3 § LVU.

Domstolens rutiner

Jag har bett avdelningschefen, chefsrådmannen DD, och enhetschefen, rådmannen EE, att redogöra för vilka rutiner vi har på domstolen vid utformningen av våra beslut i fråga om underställning av omedelbara omhändertaganden enligt LVU. De har anfört följande:

När socialnämnden har fattat ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades. Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten.

Förvaltningsrättens prövning innebär en prövning av om förutsättningarna i 6 § LVU är uppfyllda, dvs. om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Underlaget för förvaltningsrättens beslut utgörs av socialnämndens beslut samt en promemoria i vilken det redogörs för de omständigheter som ligger till grund för beslutet. Även om det inte uttryckligen anges om beslutet föranletts av omständigheter i 2 § (miljöfallen) och/eller 3 § (beteendefallen) ska det av de omständigheter som det redogörs för i promemorian framgå om beslutet grundar sig på omständigheter som avser miljöfall och/eller beteendefall.

Av 30 § förvaltningsprocesslagen och 32 § protokollsförordningen framgår vad som ska anges i ett beslut i allmän förvaltningsdomstol. I LVU finns inte någon bestämmelse om hur beslut om omedelbart omhändertagande ska utformas.

Förvaltningsrättens beslut är ett förordnande i avvaktan på att en utredning av den unges vårdbehov genomförs. Uppgifterna i socialnämndens underlag omfattas som huvudregel av sekretess. Eftersom det rör sig om ett interimistiskt förordnande, som inte alltid leder till en ansökan om beredande av vård med stöd av LVU, ligger det i sakens natur att redogörelsen av omständigheterna är relativt kort. Det ska framgå av

beslutet om de omständigheter som ligger till grund för beslutet hänför sig till miljöfallen och/eller beteendefallen. Detta är särskilt viktigt om den unge efter omhändertagandebeslutet placeras i ett särskilt ungdomshem. Ungdomshemmet har särskilda befogenheter om den unge är omhändertagen med stöd av 3 §. Förvaltningsrättens beslut utformas generellt på så sätt att det i beslutet redogörs för relevanta delar av utredningen, dvs. de omständigheter som föranlett omhändertagandet och sedan en bedömning av om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU. Förvaltningsrätten har ansett det tillräckligt att det av redogörelsen för de omständigheter som föranlett omhändertagandet, framgår om beslutet avser omständigheter som utgör miljöfall och/eller beteendefall utan att lagrummet uttryckligen anges. Om JO anser att detta inte är tillräckligt så kommer förvaltningsrätten att ändra utformningen av sina beslut i dessa mål.

Domstolens yttrande

JO har också efterfrågat domstolens bedömning av det som kommit fram och jag får för egen del anföra följande.

När jag läser det aktuella beslutet drar jag slutsatsen att beslutet grundar sig såväl på den unges eget beteende (dvs. 3 § LVU) som på miljön (2 § LVU). Under rubriken Förvaltningsrättens bedömning står: "Förvaltningsrätten finner, mot bakgrund av vad som hittills framkommit i målet, att det är sannolikt att AA behöver beredas vård med stöd av LVU." I beslutet finns en redogörelse för vad den unge, genom sitt biträde, anfört och där finns omständigheter som behandlar såväl eget beteende som miljö. Beslutet innehåller vidare en kort redogörelse för innehållet i socialjourens promemoria, som också behandlar båda dessa aspekter. Sammantaget gör detta att min bedömning är att beslutet grundar sig på båda aspekterna.

Det är naturligtvis viktigt att man av en dom eller ett beslut kan förstå domslutet/beslutet, vilka omständigheter det grundar sig på och varför domstolen kommit till det resultatet. Inom Sveriges domstolar arbetar vi för närvarande med att förbättra vårt bemötande, bl.a. genom att förbättra vårt sätt att skriva domar. På Förvaltningsrätten i Stockholm arbetar vi aktivt med detta och har bl.a. låtit en språkvårdare granska några av våra domar och vi har haft dialoger med våra parter om hur domarna kan bli bättre utformade. Detta är ett långsiktigt arbete som kommer att löpa på under flera år. Min erfarenhet säger mig att man mycket ofta kan förbättra en dom eller ett beslut.

Självklart kunde också det nu aktuella beslutet ha varit tydligare. Vi får på vår allmänna avdelning resonera vidare kring hur vi kan bli tydligare också i interimistiska beslut och i sådana domar/beslut som behandlar känsligt material.

Aktuella bestämmelser

Vård med stöd av LVU ska enligt 1 § andra stycket LVU beredas den som är under 18 år om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Enligt 2 § LVU ska vård beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Enligt 3 § LVU ska vård också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

I 6 § LVU anges att socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av lagen, och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Enligt 6 § andra stycket LVU får socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande om nämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas.

Av 7 § LVU framgår att ett beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Beslutet och handlingarna i ärendet ska tillställas rätten. Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten.

Om den unge placeras i ett särskilt ungdomshem har hemmet särskilda befogenheter när omhändertagandet grundas på sådana omständigheter som avses i 3 § LVU. Det är t.ex. tillåtet att bereda en sådan person vård på en låsbar enhet. Sådana befogenheter saknas i fråga om den som är omhändertagen på grund av omständigheter som avses i 2 § LVU (12, 15 och 15 b §§ LVU).

Bedömning

Enligt 30 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, ska det av ett beslut genom vilket rätten avgör ett mål framgå vilka skäl som bestämt utgången. När en domstol efter en underställning enligt 7 § LVU fastställer eller upphäver ett beslut om omedelbart omhändertagande skiljer domstolen sig från den sak som den på grund av underställningen haft att ta ställning till. Det är alltså fråga om ett slutligt beslut som ska motiveras enligt 30 § FPL.

Ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU kräver bl.a. att det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU, dvs. med stöd av 2 § och/eller 3 § LVU. På ett särskilt ungdomshem finns särskilda befogenheter när det gäller den som är omhändertagen på grund av omständigheter som anges i 3 § LVU, men inte när det gäller den som är omhändertagen på grund av omständigheter som anges i 2 § LVU. På grund av skillnaderna i befogenheter måste domstolen när den fastställer ett omedelbart omhändertagande ta ställning till om det är med stöd av 2 § och/eller 3 § LVU domstolen finner att det är sannolikt att den unge kommer att behöva beredas vård. Det får inte råda någon tvekan om vilken av dessa bestämmelser som domstolen har tillämpat.

I det aktuella fallet var det underställda beslutet bristfälligt i och med att grunden för omhändertagandet inte framgick (JO Wiklunds protokoll den 11 januari 2013 i ärende dnr 6496-2012).

Förvaltningsrättens beslut inleds under rubriken Bakgrund, inställning m.m. med en redogörelse för socialnämndens beslut och underställningen. Därefter redovisas

den unges inställning och uppgifter som lämnats av det offentliga biträdet om den unges förhållanden. Under rubriken Skäl för beslutet redovisas först innehållet i 6 § LVU. Därefter redovisas uppgifter om den unge från en promemoria som upprättats av socialjouren. De egentliga skälen för beslutet redovisas under rubriken Förvaltningsrättens bedömning. Där står:

Av socialjourens promemoria framgår att utredning pågår huruvida AA själv är utsatt för brott. Förvaltningsrätten finner, mot bakgrund av vad som hittills framkommit i målet, att det är sannolikt att AA behöver beredas vård med stöd av LVU. Rättens beslut om vård kan inte avvaktas med hänsyn till risken för hans hälsa och utveckling samt att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras. Då förutsättningar för omedelbart omhändertagande föreligger ska omhändertagandet bestå och det underställda beslutet fastställas.

I beslutet framgår det alltså inte med stöd av vilken bestämmelse, dvs. 2 eller 3 § LVU, som rätten bedömde att det var sannolikt att AA behövde beredas vård.

Det får som sagt inte råda någon tvekan om grunden för det omedelbara omhändertagandet. På grund av bristerna i det underställda beslutet i det avseendet var det särskilt angeläget för domstolen att tydligt redogöra för om omhändertagandet gjordes med stöd av 2 eller 3 § LVU. BB:s underlåtenhet att göra detta innebär att de skäl som har bestämt utgången inte framgår. För detta ska hon kritiseras.

Ärendet avslutas.